EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
Államigazgatási és Pénzügyi
Budapest
archívum: 94

Ára 10 fillér

Esti Ujság

Budapest, 1938 november 23. Harmadik évf., 267. sz. Szerkesztőség, kiadóhivatal, szinházjegy- és utazási iroda, Budapest, VIII., József-körút 5. Postatakarékpénzt. csekksz. sz. 49.927.

Szerda

Előfizetési ár egy hónapra 2.20 P, negyedévre 6.60 P. Egyes szám ára hétköznap és vasárnap 10 fillér. A szerkesztőség, kiadóhivatal, szinházjegy- és utazási iroda telefonja *1-444-00

A HÁZSZABÁLY-REFORMOT ma este tárgyalja a NEP értekezlete

Szerdán délelőtt bemutatkozik az új Imrédy-kormány a Házban

A belpolitikai ügyek lüktető rendjéről mozgalmas hete van. Tegnap délután pártközi értekezlet volt a házszabályreform ügyében és ma este összeül a Nemzeti Egység Pártjának értekezlete, hogy a maga részéről letárgyalja azt a reformot, melyet a Ház munkarendjének gyorsítása érdekében kíván megvalósitani a kormány. Szerdán délelőtt pedig az országgyűlés képviselőháza tart ülést, vitéz Imrédy Béla miniszterelnök nagy beszédben ismerteti ujjáalakult kormányának programját s a következő ülésnapokon még ezen a héten sor kerül a házszabályreform tárgyalására, valamint annak az országos határozatnak meghozatalára is, amely a felvidéki törvényhozókat behívja a magyar országgyűlés képviselőházába.

A házszabályreform főbb irányelvei

Az az élénk és lüktető belpolitikai élet, amelyet *vitéz Imrédy* Béla miniszterelnök a felvidéki kampány befejezése után nyomban kezdeményezett, változatlan erővel tart. Minden napra esik egy-egy fontosabb momentum azokból a tanácskozásokból és előkészületekből, melyeknek

célja az, hogy a törvényhozás a legrövidebb időn belül érdemben foglalkozhassék a magyar élet egész területére kiterjedő nagyjelentőségű reformokkal.

A nagy problémák gyors megoldásának érdekében a kormány

a házszabályreformot állította a teendők első vonalába.

A reform körvonalai most már nagyjából ismeretesek. Két nagyobb jelentőségű változásról van szó. Az egyik az, hogy

szükség esetén egyes törvényjavaslatokra kimondhatja a Ház a rendkívüli sürgősséget.

Amennyiben ez megtörténik, *az ilyen törvényjavaslatot még aznap bizottság elé kell utalni s a bizottság a következő napon feltétlenül be is fejezi tárgyalását.* A bizottsági tárgyalást követő ülésnapon pedig a törvényjavaslatot már a Ház plénuma érdemi tárgfyalás alá veheti és kétszer nyolcórás ülésben az érdemi tárgyalást be is fejezi.

Ilyen törvényjavaslatoknál egy felszólalás időtartama félóránál hosszabb nem lehet,

de félórás meghosszabbítás kérhető.

Ezek az intézkedések tehát *lényegesen leosökkentik a formalitásokat és biztosítják azt, hogy valóban sürgős esetekben egy javaslat késedelem nélkül törvényerőre emelkedjék.*

A tervezet a NEP értekezlete előtt

A házszabályok módosításának másik része általános intézkedésekre vonatkozik. Kimondja, hogy

a felszólalások időtartama egy óra, ami félórával meghosszabbítható.

Az általános vita harmadik napjától azonban a felszólalások már csak félóra hosszat tarthatnak. Ha a vita már nyolc ülésnapon keresztül folyik és legalább két nyolcórás ülés is volt, a tanácskozás berekeszthető. *A törvényjavaslat harmadszori olvasása elmarad, illetve erre nézve az elnök tehet javaslatot.*

Ezek a tervbe vett házszabályreform legfőbb irányelvei.

Ma este félhét órakor értekezletet tart a Nemzeti Egység Pártja,

amelyen előreláthatólag *Tasnádi Nagy* András igazságügyminiszter, pártelnök ismerteti a házszabályreform tervezetét.

Az értekezlet elé politikai körökben nagy várakozással néznek. De

még nagyobb a várakozás vitéz Imrédy Béla miniszterelnök szerdán délelőtt elhangzó nagy beszéde iránt, amelyben az újjáalakult kormány programját fogja részletesen ismertetni a képviselőház előtt.

A kormányprogram fölött előreláthatólag vita indul meg, az alkotmányos szokásoknak megfelelően.

Lehetséges, hogy

már a szerdai ülésen megtörténik az előterjesztés a házszabályok reformjáról s ez esetben csütörtökön vagy pénteken már le is tárgyalja a Ház a reformot.

Egyben ez ülésnapok valamelyikén történik meg a felvidéki képviselők országos határozattal való meghivása is, ami azonban csak a felsőház hozzájárulása után emelkedik jogerőre.

A házszabályok reformjának letárgyalása után valószínűleg

kormányzói kézirat rekeszti be a mostani ülésszakot, de nyomban megtörténik az új ülésszak összehívása,

amely ilyen módon már a módosított házszabályok alapján, gyors tempóban tárgyalhatja le a kormány reformjavaslatait.

Politikai körökben ma délelőtt szóbakerült az esztergomi mandátum ügye, amely *Ernszt* Sándor halálával üresedett meg. Döntés még nincs. De Esztergomból érkezett hírek szerint *a kerület választópolgársága Kunder Antal kereskedelmi minisztert szeretné megnyerni jelöltjéül.*

Sürgős, vagy nem sürgős

— ez itt a kérdés s ez a lényege a most folyó politikai vitának. A közvélemény kissé értetlenül áll ezzel a szóval szemben: „házszabályrevizió". A magyar közönség valójában nem kiváncsi erre, ellenben nagyon szeretné tudni, hogy a magyar élet további nagy átalakítása, az egészséges reformok sorozata — mikor kezdődik el? A politikai játék azonban éppen ezen a ponton lép előtérbe. A házszabályrevizióra azért van szükség, hogy a törvényhozás munkája meggyorsuljon. Sürgős — mondja Magyarország helyzete s ezt mondja a tömegekben, az emberekben egy jobb, magyarabb élet után való vágyakozás. Sürgős: a honvédelmi törvény megalkotása, sürgős: a földbirtokpolitika meggyorsítása és a kisegzisztenciák megteremtésének széleskörű megalapozása. Sürgős a zsidótörvény átalakítása, illetve a változott helyzethez mért kiegészítése. Sürgős mindez és sürgős a többi reform is. Ha kadna valaki, aki ezt nem volna hajlandó elhinni, tekintsen kissé körül a világon. Az országok egyre növekedő csoportja a diktatúra eszközéhez folyamodik. Nem azért, mert szabadságjogokat akarna megnyirbálni, hanem azért, mert az intézkedések sürgősek s a nemzetek nagy problémáit csak gyökeresen, változásokkal lehet megoldani. Azokban az országokban, amelyek nemzeti hagyományaiknak megfelelően a parlamentáris rendszerhez ragaszkodnak, rendkívüli felhatalmazásokkal alkotnak törvényerejű rendeleteket. S a parlamentarizmus megváltozott Angliában és Franciaországban is. Mert az élet rohan és jaj annak, aki nem tart vele lépést.

Sürgős! — ez a kor parancsa. És ha most arról vitatkozunk, hogy a tárgyalások meggyorsítása, a reformok miélőbbi megvalósítása érdekében szükség van-e arra, hogy néhány parlamenti szokást átalakítsunk, kérdezze meg mindenki a maga lelkiismeretétől: sürgős-e a honvédelmi törvény, a telepítés és a földhözjuttatás, sürgős-e a magyar faj erőteljes és intézményes védelme? A válasz bizonyára pozitív lesz. És gondolják meg jól azok az ellenzéki vezérek, akik húsz esztendőn keresztül abból éltek, hogy reformokat sürgettek, amikor még óriási nehézségek állottak a megvalósulás útjában, — nem fognak-e véglegesen szembekerülni a közvéleménnyel, ha most fanyalogva, aggályoskodva fogadják a törvényalkotás meggyorsításának reformját?

A kérdés igen világos és nagyon egyszerű. A közvélemény óriási többsége helyesli, követeli, sürgeti a nemzeti átalakulást, a megujhodást. A politikusok egy része viszont valósággal obstrukciót szeretne szervezni, mint Tisza Kálmán korában. Sokan persze mindezt azzal a céllal, hogy a reformokat megakadályozzák, az idő kerekét visszafordítsák és talán a maguk sovány és meddő politikai szereplését megmentsék. Pedig ez nem alkotmányjogi, nem formai és nem politikai illemtani kérdés. Vagy-vagy! Erős nemzet, erős gazdaosztály, emberségesebb élet, egységes ország, korszerű haladás! Ez a világ áll ma a házszabályrevizió népszerűtlennek látszó problémájának hátterében. Tessék választani: sürgős-e, vagy nem. A nemzet milliói szerint: sürgős...

Hogy látják a fiatal tudósok

a földbirtok, a közigazgatás és a nagytőke magyarországi problémáit?

„Igazságokat, bár keserük is, végre kimondani nemcsak hasznos, sőt szükséges; mert az önismeret minden előmenetel s jobbulásnak legelső kezdete."
(Széchenyi)

Ez a jelmondat díszeleg annak a szenzációsan érdekes kiállításnak a falán, amelyet tegnap *Teleki Pál* kultuszminiszter nyitott meg, az Egyetem-utca Károlyi-palota termeiben. A kiállítás tulajdonképpen

az intézményesített falukutatás eredménye.

Két hónappal ezelőtt miniszteri rendelettel létesítették a Magyar Táj- és Népkutató Központot, hogy magaköré gyűjtse azt a fiatalságot, *amely tudományos tények megállapításával a magyar élet mélyébe akar hatolni, hogy őszintén, minden kertelés nélkül reá mutathasson a nemzetsorvasztó betegségekre.*

A falukutatás nem új dolog. Voltak egyesek, akik a nagytőke megbízását teljesítve

a falukutatást egyirányban folytatták és az érdeklődést főleg a nagybirtokok felé terelték.

Ugyanakkor szinte titokban már évek óta komoly, képzett fiatalemberek tanáraik vezetésével *igazi népkutatást végeztek.* A népkutatásnak ezek a fiataljai egyik részről sem voltak érdekelve:

céljuk a magyar élet teljes felismerése, a bajok diagnózisa és a theráp[illegible] volt, tehát nem a politika!

Három kitűnő egyetemi professzor: *Teleki Pál* gróf, *Magyary Zoltán* és *Györffy István*, valamint asszisztenseik és tanítványaik egymástól függetlenül már évek óta kutatásokat végeztek. Az Egyetemi Gazdaságföldrajzi Intézet (Teleki-tanszék) a *földdel*, a Magyar Közigazgatástudományi Intézet (Magyary-tanszék) az *állam és a nemzet viszonyával*, az Egyetemi Néprajzi Intézet (Győrffy-tanszék) pedig a *néppel* foglalkozott. Mind a hárman egy cél felé törekedtek: *a magyar jövő tudományos tárgyilagossággal való vizsgálatához.*

Hogyan szü'etett meg az igazi falukutatás

Rendkívül érdekes az a munka, amelyet a három intézet fiataljai a kiállítás megrendezéséig végeztek. A Magyar Közigazgatástudományi Intézet professzora, *Magyary Zoltán* és első asszisztense, dr. *Kiss István*

kiválasztottak az országban egy járásnyi területet, ahol a tudományos kísérleteknek lehetőleg minden adottsága megvan.

Ez a kerület a tati járás volt, amelyet szinte megszálltak a fiatal tudósok. A tatai járásban a tanyakérdés kivételével minden mgyar probléma megtalálható:

lakossága vegyes nemzetiségű (magyar, német és szlovák),
hitbizománya van,
a legnagyobb iparvállalat itt működik,
felekezeti megoszlása vegyes,
falusias és városias közületek vannak benne, agrárfalvak és ipari települések,
van benne alföld és vannak hegyi és völgyi tájak;

egyszóval a tatai járás kiváló alkalomnak mutatkozott, hogy a magyar közigazgatás és a közösség kapcsolatait ki lehessen deríteni.

A három tanszék kiválasztott fiataljai, két néprajzi, két gazdasági-földrajzi szakember, valamint egy orvos, egy mérnök és több közigazgatási jogász

elindultak a járásba, hogy gyalog bejárva, úgyszólván minden métert átvizsgáljanak.

Alapos előkészítő munka után feldolgozva az összes statisztikai adatokat és megszerkesztve József császártól kezdve egészen a mai időkig a járás összes térképeit, *nekiláttak a munkának.* Összeültek a főszolgabíróval, a jegyzővel, a tisztiorvosokkal, az adótisztviselőkkel és falurólfalura menve, minden problémát alaposan átvizsgáltak.

Nemcsak vizsgálat, hanem sürgős gyógyítás

Három hónapig tartott a munkának az a része, amelyet *diagnózisnak nevezhetünk.* Ezután következett az adatok feldolgozása. A cél az volt, hogy kidolgozzák Magyarország egyetlen járásából és az ott tapasztaltakból azt a módszert, amely megkönnyíti az egész országra szóló kutatásokat.

Mikor elindultak munkájukra még nem tudták, hogy mi lesz az eredmény. Ez csak később bontakozott ki.

Tata és Tóváros nagyközségek egyesítése már az ő érdemük.

Ezt a két teljesen összeépült nagyközséget, csupán egyetlen út kötötte össze, mert

közbeékelődött a hitbizomány.

Nagy erők indultak meg az egyesítés gondolata ellen, de végül mégis sikerült. Tizenkétezer lakosú *„geográfiai várost"* kapott ezzel a járás, ahol az egyik felszabadult községházában már járási egészségházat építenek. (Eddig csak a győri és budapesti kórházakban lehetett elhelyezni *a betegeket.) A posta palotát épít, a kultuszminiszter iskolákat s általában mi[illegible] gazdasági téren is mutatkoznak az egyesítés előnyei.*

Amikor a központ elkészült a hatalmas munkával, elhatározták, hogy a nyilvánosság elé lépnek. Így született meg az a kiállítás, amelynek kiáltó tanulságait minden magyar embernek tudomásul kell venni.

Mi lesz az agrárpolitika útja?

Lássuk csak a kiállítás termeit. Az első az agrárterem, ahol a népi és az új földbirtokpolitika van szembeállítva egymással. Diagrammák, térképek, grafikonok mutatják a földbirtokmegoszlást:

a száz holdon felüli birtokosok és bérlők 25.139 kis csoportja az ország területének majdnem felét, 7,485.777 katasztrális holdat birtokol.

A Felvidék visszacsatolása előtt a kilenc millió magyarból *a lakosság kétharmada proletár.*

A földbirtokpolitika életkérdés ma már. Tudjuk, hogy rövid időn belül reformokat léptet életbe a kormány s ezért *rendkívül érdekes, hogyan látják fiatal tudósok a problémát?*

A földbirtokkérdést *regionalisan* kell megoldani:

minden községre, minden vidékre külön kell megszabni az agrárpolitikát.

Tekintettel kell lenni a *talaj*, az *éghajlat* a *lakosság*, a *közlekedési viszonyok* stb. *adottságaira.* Szerintük *vannak olyan területek, ahol rentábilisan csak nagybirtok üzem folytatható, viszont vannak olyan területek, ahol*

a nagybirtokot sürgősen fel kell osztani, mert körülötte elsorvad minden.

Nem lehet például a tiszántúli szikes legelőkön intenzív kerti gazdálkodást üzni.

Rendkívül érdekes és sok tanulságot rejt magában két község szembeállítása. Az egyikben a közelmultban korlátlan földszerzés volt s a kisgazdaságok fellendülésével egy évtizeden belül munkáshiány támadt.

A nagybirtoktól körülvett község pedig szomorú jelenségeket mutat: 1200 lakósból nyolcszáz földnélküli munkás és cseléd, sőt a kisgazdaságok nagyrészében se ló, se tehén nincsen.

Ebben a községben hetven gazdaságra volna még szükség, bőven kitelt volna a falut szorosan körülölelő *Esterházy*-hitbizományból.

A közigazgatási terem tanulságát röviden abban lehet levonni, hogy

szükség van közigazgatási vezérkarra, mert egy ember nem tudja a hatalmas apparátust áttekinteni.

A közigazgatásnak egy a célja: *az ember.* Tehát nem lehet az állami és a külön önkormányzati közigazgatást szétválasztani. Csak *magyar* közigazgatás van. Ezt lehet két szempontból vizsgálni: *felülről*, a kormány szempontjából és *alulról*, az emberek szempontjából.

A Központ tudósai **nem maradtak adósok az ingatlanokkal és a kartelhatalmasságokkal szemben sem.** Tudjuk, hogy Magyarországon *a nagytőke feudalizálódott*, ami nem azt jelenti, hogy a tőkeszervezetekben szép számmal szerepelnek feudális birtokok tulajdonosai, hanem abban, hogy

egy-két financmágnás család bírja Magyarországon a nagytőke összes szervezeteit.

A grafikonok kimutatják, hogy a nagytőke karjai hogyan hálózzák be az egész magyar életet. Kiderült, hogy

minden számottevő termelési ág és vállalat Magyarországon a Hitelbank és a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank érdekeltsége.

A két nagy pénzintézet körül csoportosult vállalatok látják el az országot *szénnel, cukorral, liszttel, kenyérrel, villannyal, papírral, egyszóval az elemi szükségletektől kezdve mindennel.*

A Magyar Táj- és Népkutató Központ kiállításának óriási érdeme, hogy nyersen, őszintén állítja a néző elé a legégetőbb problémákat. A divatos jelszavak világában a tények mindennél jobban beszélnek.

RÁTHONYI JÁNOS

Amerikában is egyre növekszik a zsidóellenes hangulat

Milano, november 22.
(Az Esti Ujság különtudósítójának jelentése.)

A *Corriere della Sera* newyorki jelentése szerint a zsidóellenes hullám *most már az Egyesült Államokban is érezteti hatását.* Annak ellenére, hogy a sajtó legnagyob része zsidó kezekben van, egyre jobban terjed az aggodalom, hogy *a zsidóságot lehetőség szerint el kell különíteni.* Tömegesen vannak már nagy gazdasági vállalatok, amelyek egyáltalán nem alkalmaznak zsidókat. A lap newyorki tudósítója többek közt a következő vállalatokat sorolja fel: *American Telepohne and Telegraph, — Standard Oil, — U. S. Steel Corporation, — Chase National Bank* stb. *Amerikai vezetőemberek is vannak már, amelyek nem vesznek fel zsidó hallgatókat.* Számos ismert nyaralóhelyen egyre több üdülő és vendéglő függeszti ki a figyelmeztető feliratot:

Csak keresztény vendégeket látunk szívesen.

A sportban és a társasági életben is megindult a kiválasztódási folyamat. A vidéki falvakban és kisvárosokban a zsidók már csak kereskedéssel foglalkozhatnak a társasági életből azonban teljesen kirekesztik őket. Mindenütt új szellem van ébredőben, az „americanizmus" szelleme. Ehhez részben a palesztinai események járultak hozzá, részben pedig a különböző európai államokban megindult *kiválasztódási folyamat.*

Göring londoni látogatását készíti elő Bodenschatz őrnagy

London, november 22.

Bodenschatz vezérőrnagy, *Göring* vezértábornagy bizalmas munkatársának londoni tartózkodásával kapcsolatban a lapok a legkülönbözőbb találgatásokba bocsátkoznak.

A *Daily Mail* szerint Bodenschatz vezérőrnagy londoni útja a küszöbön álló párisi angol-francia miniszteri tanácskozással áll összefüggésben. *A vezérőrnagy a lap szerint eljuttatta a birodalmi kormány emlékiratát Chamberlain miniszterelnökhöz.* Az emlékirat az angol-francia miniszteri megbeszélés fontosabb pontjaira vonatkozik.

A munkáspárti *Daily Herald* a vezérőrnagy londoni útjával kapcsolatban tudni véli, hogy a magasrangú német katonatiszt *Göring vezértábornagy londoni útját készíti elő.*

Kéthónapi fogházra ítélték hite sértésért Steimetz Salamon kereskedőt és fiát

A pestvidéki ügyészség hitelsértés büntette miatt vádat emelt *Steimetz* Salamon kispesti kereskedő és fia, *Steimetz* Sándor ellen, akit bűnsegédi bűnrészességgel vádolt. *Steimetz* ellen *Hotzmann* Ármin kispesti fakereskedő tett feljelentést, mert a tőle vásárolt építkezési anyag ellenértékét nem volt hajlandó megfizetni. A Kispest városától járó követelését *egy szóbeli jogügylet fejében fiára engedményezte,* így *Hotzmann* részére azt is hozzáférhetetlenné tette. A bíróság előtt *Steimetz* azzal védekezett, hogy a városházáról járó követelését azért engedményezte fiára, mert egy építkezésből kifolyólag neki tartozott. A bíróság végül hitelsértés vétségében mondta ki bűnösnek *Steimetz* Salamont és fiát, *Steimetz* Sándort és külön-külön *kéthónapi fogházra ítélte őket,* az ítélet végrehajtását azonban háromévi próbaidőre felfüggesztette. Az ügyész súlyosbításért fellebbezett, de fellebbezést jelentettek be Steimetzék is.

Marxista-roham kezdődik a Daladier-kormány ellen

Páris, november 22.

A keddi nappal megindul a nagy küzdelem *Daladier* miniszterelnök és a baloldali ellenzék között. A szocialisták és a kommunisták kijelentették, hogy a kamara pénzügyi bizottságának *kedd délutáni ülését felhasználják majd arra, hogy támadásaikat a legutóbbi szükségrendeletek miatt megkezdjék. Daladier* viszont kijelentette, hogy nem engedi magát megfélemlíteni és *azt sem engedi meg, hogy az új szükségrendeletekről nyilvános vita induljon meg,* mielőtt e rendelkezések kihatásai megmutatkoznának. A lapok felvetik a kérdést, vajjon *Daladier* nyiltan megtiltja-e a bizottságban a bírálatot, vagy pedig a bizottság méltányolni fogja-e a miniszterelnök ilyen irányú óhaját.

Nyilatkozat

Az *Esti Ujságot* felkérték a következő sorok közlésére:

Tudomásomra jutott, hogy a multban unokabátyám, *Endre* Lajos — akivel ugyan rokoni kapcsolatban vagyok, de semmiféle közelebbi érintkezésben egyáltalán nem állok vele — a nevemre való hivatkozással több üzletben bevásárlásokat eszközölt. *Kijelentem, hogy nevezett semmiféle tetteiért sem erkölcsi, sem anyagi felelősséget sem most, sem a jövőben nem vállalok.*

Budapest, 1938 november 22.

Vitéz dr. Endre László
Pest vármegye alispánja.

— A vese-, hólyag-, prostata- és végbélbajok kezelésében reggel éhgyomorra egy pohár természetes „Ferenc József" keserűvíz kiadós, híg székürülést és kielégítő anyagcserét eredményez, aminek következménye azután gyakran igen jóleső megkönnyebbülés szokott lenni. Kérdezze meg orvosát.